

V vseh upórih je poljski narod kazal posebno ljubezen k domovini, veliko požertvóválnost in hrabrost. Kedor koli je mogel nositi orožje, hitel je pod narodno zastavo. Vsak je pomagal, kolikor ga je bilo. Kri in blagó so Poljaci tratali, samo da bi oteli domovino.

Bilo je njih domoljublje tolikšno, da so tudi ženske v možkeji obleki hodile na vojsko ter se bojevale. Takih junakinj je v Poljskeji bilo sto in sto, ki so dragovoljno prelivale kri za domovino. Tako poljsko junakinjo vam tudi kaže današnja podoba.

Najslavnejši poljski vojaci so bili ulani, rekše: kopljanfki. Poglavitno orožje jim je bilo dolgo kopje (sulica) in velika, težka sablja. A pravo znamenje poljskega vojaka je bila kapa, od zgoraj ploska ter na štiri ogle urezana, „konfederatka“ imenovana.

(Po „Beršljanu.“)

Zlata vodila modremu življenju.

(Nabral L. Jurinec.)

(Konec.)

Izberi si prijatelja izmej bogobojnih ljudj. Najdeš ga, ako si sam tudi bogobojen. Kedor se z dobrimi in modrimi ljudmi druží, sam odobrí in omodrí.

20. Ne upaj človeku, ki se Boga ne bojí, niti mu ne služí. Kedor Boga ne ljubi, ni bližnjega ne ljubi.

21. Mladina! pázi se hudobnega društva. Hudobno društvo je najhujši víher mladinskemu cvetju. Popačí in razdere naglo vse, kar je uže mnogo let rastlo in zorélo.

22. Bodi zadovoljen vsega, kar ti dragi Bog pošlje. Zadovoljnost je cvetlica, katera povsod lahko cvete in nas razveseljuje.

23. Ako hočeš blagosrečen živeti, ne priličuj se tem, kateri imajo vsega dosti in kateri v oblici živé, nego druží se k ónim, kateri imajo menj nego-li ti, in katerim teče slabéje nego li tebi.

24. Bodi v vséh stvaréh pošten, ter pázi se, da si imena kako ne oskrnôbiš. Kedor sam sebe ne čestí, nij vreden, da bi ga drugi čestili.

25. Vsekdar ljubi pravico in resnico. Pravica je mati mirú, a mir je oča prave sreče, ter mati resnične svobode je dobra in mirna vest.

26. Kedar te prime stiska, ne pozabi, najpoprej se k Bogu obrniti, in pri njem iskati pomoči.

Jezikoslovne stvari.

Meju, mej. — „Meju, mej, med“ je razmétnik (Vorwort) in znáči: zwischen. Vpraša se, katera teh oblik je starejša, pravilnejša in v slovanskem jeziku splošneje rabljena? Preglédimo to stvar!

Strsl. je: meždu, namesto: medju, a to vemo, da storoslovenski „ž d“ do malega vselej ustreza našemu j; primeri strsl. rožden ű, namesto: rodjen ű, novoslovenskeji obliki: rojen, ter takój vidiš, da strsl. meždu méri na nsl. „meju,“ in to polno obliko v naših prvih pisateljih res tudi nahajamo, kakor bodemo vídéli pozneje, kajti sam na e položeni príglas je kriv, da je končni u

najpervo oslabeled v polglasnik (ü) ter potlej ves odpadel. — *Bolgarski* je: meĵju, nekateri pišo: mediu (čitaj bratov Miladinovcev predgovor k bolgarskim národnim pesnim), da zatorej v tej besedi nekako nepravilno vidimo *j* ter njegove nastopke, kajti ináče bolgarščina *dj* navadno po staroslovenskej rabi topí v *žd*, zaradi česar bi se tudi tukaj bilo nádejati oblike: meĵdu; a pri glagolih IV. verste v terpeljívem deleĵniku (Leideform) minólega časa ne topí glasov, nego končni *i* od debla odméta: pozlaten (vergoldet) — *Serbski*: meĵu, kakor: roĵen, namesto: rodjen; (đ je samo jeden, stopljen glas, izrékan nekako tako, kakor *džj*: rodžjen). — *Hervatski* in *hervatsko-slovenski*: medju, medj (čitaj: medžju, medžj), mej, med. — *Ruski*: meĵdu, meži; obema oblikama je svedok Dalí v slovarji in Rybnikov v narodnih pesnih, in ker to narečje v terpeljívem deleĵniku minólega časa pri glagolih IV. verste: *dj* navadno topí v *ž*, ter samo pri nekaterih namesto *ž* po staroslovenskem običaji stavi *žd*, vidimo, da je meĵdu staroslovenska, a meži prava ruska, po naše skrajšana oblika. — *Češki*: mezi, kar zopet ustreza strsl. obliki: meĵdu, ker v tem narečji staroslovenskemu *žd* ugája *z*: rozen, strsl. roždenŭ, nsl. rojen, ter v češčini za prvotno-nebnim glasom (*št* in *žd* sta nébnika) tudi ináče stojí *i* namesto *u*, obtorej: mezi namesto: mezu, kakor: *eizí* (der Fremde) namesto: *cuzí*, kar je strsl. štuzdíj. — *Poljski*: miedzy, między; enako je tudi: wodzony, kar meri na strsl. obliko: voždeny, nsl. vŏjeni, namesto: vodjeni, od glagola voditi. — *Gorénje-serbski*: mjezy, *dolenje-serbski*: mazy, ter obema teh narečij tudi ináče za strsl. *žd* navadno rabi *z*.

Jasno vidimo, da *vsa* slovanska narečja — razven Hervatov in nas — imajo samo od *dj* po svoje prenarejen glas, kakoršen za soobliko rabi tudi nam s Hervati vred. — Zdaj povédite, kaj je obče slovanski?

Ako se ozremo v sosedne jezike, nahajamo: sanskrit. madhjas, gerški: μέσος (nam. μέθιος), lat.: medius, gotski: midjis, vlaški: mezzo (nam. medjo), španski: medio, portug.: mejo, Miklošič v staroslov. slovarji 365, Diez I. 277. — Več nego dovolj je dokazano, da je oblika *z* glasom *i* (*j*) ali *z* nastopki tega glasú (po naše: meju, mej) starejša, pravilnejša in v slovanskem jeziku splošneje rabljena.

Še se vpraša: katera oblika je starejša v novoslovenskej knjigi, osobito kranjskim pisateljem? — Poglédimo!

Trubar piše: meju, mej, v mej; Krel: mej; Dalmatin: mej; Bohorič: mej; Megiser: mej; Hren (Krŏn): mej; Habeliĉ (hervatsko-slovenski): medj, (reci: medžj); Schönleben: mej; Kastelec (Matija): v mej; oča Hipolit (v slovarji): v mej; brezímeni slovar iz dolenskega kapucinskega samostana: mej; Alasija: v mej; oča Basar: mej; oča Marko: mej, med; Vodnik (v slovnici, pesnih in Novicah): mej, med; Kopitar v slovnici: mej, med; Ravnikar: mej, med; še v Koseskem se čita: medju namesto pravilno-slovenske oblike: meju. V Kopitarjevej slovnici na dolzem listu, ki ima raznodoba evangelija ob usmiljenem Samarijanu, obliko „med“ prviĉ nahajamo 1741. leta; poprej vlada sam „mej“, ki se je tékar (še le) po Ravnikarjevem*) času malo ne ves bil umeknil iz knjige; a v novejših letih je zopet krepko jel gibati. V živem govoru tudi še rabi Notranjcem in Dolencem, katerim se časi pokvári v obliko

*) Izdal je zgodbe sv. pisma 1815., 1816. in 1817. leta.

„muj“: muj mášna žaba, rekše mej mašama ujeta ter na solnci posušena žaba, s katero se vražljive babice kadé, kadar jih glava bolí.

Baš, bašti (zopet). — Predzadnji „Vertec“ je pisal, da nekaterim Dolenjcem stara, čisto slovanska besedica „baš“ rabi še zdaj, izrekávána: „boš, bašt“ — natančneje bi se bilo povedalo: izrekávána: „boš, bošt.“ — Da ta besedica še žíví, nij čudo, kajti v družem desetletji našega veka Matej Ravnikar, o katerem dr. Miklošič v berilu za 8. gimn. razred pričá, da „je bilo vse, kar je napisal, prav po domače — čista pšenica brez ljuljke,“ ta Ravnikar v „zgodbah sv. pisma“ vse tako, kakor Dolenjci še zdaj, upotrebljava „boš“ in „bošt.“ Pregledali smo v to namero samo oba perva zvezka teh zgoдеб. Tamkaj čítaš: a) „boš:“ v' Boga bi bili zdaj mogli (Izraelci) zavupati . . . , pa boš! hudovati spet se začnejo nad Mozesam I. 101, pa boš! tudi lepi Samvelov izgled ni pobolšal Heljovih sinov I. 142, kerstiti se, preroka poslušati, se h' Kristusovimu prihodu perpravlati, boš! de bi jim (judovskim svečenikom, videvšim Ivana kerstnika) kaj tega na misel peršlo II. 91, Natanael . . . je rekel: boš! že bo iz Nacareta kaj prida hodilo II. 97, svoje kraljéve besede v' pričo celiga omizja zavreči se (Herod) sramuje, — pa svoj kraljév plajš z' kervjo (Ivana kerstnika) ognusiti, . . . de je to še gerši, boš! de bi kaj tega pomislil II. 228. — Kako li more kdo še vprašati, kje na Slovenskem se sliši turški (!) „baš?“ Ali nijsmo uže dokazali, da ga je tudi kar po ljubljanskih ulicah slišati? — b) „bošt:“ bošt je vesel mogel biti Abraham (wohl musste sich Abraham freuen) I. 26, bošt je (Marija) rada in pridno sveto pismo brala? Bošt je svojo pergodbo ob samotni hojí čez gore premišlovala, bošt jo prevdarila na vse plati? Bošt nebeške nje misli, bošt čisto je moglo nje serce biti II. 15, ljubi otroci! bošt ga je bilo stariga beloglavčika (Simeona) lepo viditi, ko je Jezusa na roče vzel II. 35, bošt ga je (dvanajstoletnega Jezusa) perzdigovalo, ko je vidil, de se vse ceste od ljudi tárejo! Bošt mu je serce vtripalo, ko je sveto mesto . . . od déleč vgleдал II. 54, bošt je starišam (Jezusa izgubivšim) pergrélo! Bošt jih je bila skerb II. 55 itd. itd. — „Boš“ in „bošt“ nahajamo tudi v šolskih knjigah te dobe, na pr. v nemško-slovenskem berilu, imenovanem „Kleine Erzählungen (Male povesti)“ z 1816. leta: je pa tistikrat (Jakec) préd dobil, kar je imeti hotel? Boš! prav za to, ker tako pertiskaš, so mati djali, ne boš dobil 39, djali so (mami): kadar bo (Pankracij) večí, bo že bol pameten. Boš de! tako se je napénosti od maliga pervájal 83, mislila je (Lénička): bošt bi bilo dobro, ko bi tudi jez znala 71. — V besedici „bōšt“ (polnéje: „bošt“) je o namesto a slišati zaradi ostrega príglasa, kakor izrekamo tudi: pròv, zdròv, vertoglòv nam.: pràv, zdràv itd.; besedice „boš“ narod uže ne umeje, krivo sodèč, da ima kóren v glagolu „biti“ (sein), kakor sem poprej tudi jaz mislil.

Popravek. V zadnjem „Vertci“ na 83. str. v 16. verstí od zgoraj doli čítaj: hyžů nam. hyžů.

Razne stvari.

Drobtine.

(Gozd) je kos zemljišča, na katerem rasto drevesa, germovje in druge rastline v velicem številu. Gozd je ve-

lik ali majhen, svitel ali temen, bregovít, gorat ali raven. V gozdu rasto jelke, hrastje, bukve, breze, smreke, jelše, germovje, robidovje, zelijšča, gobe,